

riuntur? Quis sanus id vel cogitare potest? Praesertim cum haec eadem fidei professio identidem, nempe in actis solemnioribus, a Graecis unitis fieri debeat?

4. Obstat sac. congregationis Concilii, et SS. Inquisitionis decretum, quo negatum est posse quempiam propter adulterium uxorem iuridice criminis convictam et confessam deserere, ita ut liceat novum celebrare coniugium, quamvis Graeca synodus contrariam sententiam emiserit. Hic porro est casus illis identicus, in quibus card. Montaltius, archiepiscopus Montis Regalis in Sicilia, indulgere vinculi dissolutionem visus est.

Atque ut rem totam paucis concludamus, si Graeci uniti catholici sunt, debent omnibus concilii oecumenici et Romanorum pontificum sanctionibus obtemperare. Porro ut ex allatis documentis patet, non solum fidelibus quibuscumque vetitum est quoad vinculum in adulterii casu coniugium dissolvere, sed praeterea declarantur expresse irrita ac nulla, si qua post separationem coniugia contrahantur. Qui proinde hoc attentaverint, quicumque demum illi sint, sive Graeci sive Latini, polygamiae simultaneae rei constituuntur.

Quapropter cum vulgo dicitur Ecclesiam in Graecis eiusmodi divortia tolerare, intelligi id debet *negative*, quatenus patitur quod impedire non potest, prout se gerit relate ad alia peccata, quibus filii eius contra ipsius voluntatem se commaculant, reosque efficiunt. Haec facinora impedire pro viribus munus est praepositorum sive episcoporum, qui omni ratione satagere debent, ut concilii de matrimonio doctrina in praxim deducatur. Quod si ipsi negligentius agant et abusus ex eorum incuria et conniventia irrepant, eorumdem oneratur conscientia. Et haec haecenus.

CAPUT V.

De solutione imperfecta matrimonii christiani seu de separatione inter coniuges quoad torum et cohabitationem.

ARTICULUS I. — Concilii Tridentini doctrina de separatione quoad torum et cohabitationem plures ob causas, manente vinculo, exponitur et vindicatur.

Quo protestantes faciliores se praebent ad dirimenda coniugia quoad vinculum, eo difficiliore se exhibent in admittenda eorumdem dissolutione quoad torum tantum et habitationem. Quae quidem agendi ratio sibi cohaeret; quid enim refert dissolvere coniugia quoad torum et cohabitationem, quando longe facilius ipsis suppetit via se ab invisio coniuge liberandi, aliumque praeterea eligendi per diremptionem plenam ipsius vinculi? Hanc eandem viam facile adoptant quotquot increduli ab Ecclesiae instituto desciscunt, ut liberius vivant (1).

Etsi promiscue usurpari consueverint voces *repudii* ac *divortii*, diversa tamen earundem acceptio est iuris peritis atque theologis. Siquidem iurisperiti repudium vocant dimissionem sponsae, interdum etiam uxoris; divortium autem dimissionem solius uxoris post matrimonium sive quoad torum, sive quoad vinculum (2). Eadem apud canonistas iisdem verbis significatio inhaesit, qui proinde sub eodem titulo *De divortiiis* agunt de dissolutione matrimonii tum quoad vinculum, tum quoad torum et cohabitationem. Penes theologos vero usus plerumque obtinuit, ut proprie solutio quoad torum dicatur divortium,

(1) Sic constitutum fuit in Galliis lege lata 20. septemb. 1792 quae admittebat quidem divortium, non autem separationem, vinculo permanente. In codice porro civili utrumque conceditur, ut nimirum fieri possit separatio ab iis, qui divortium putant illicitum, ut sic uniuscuiusque conscientiae prospiceretur. Cf. *Rapport de jurisprudence*. In art. *Separation de corps*, tom. XVI. p. 52.

(2) Cuius significationis exempla suppetunt in L. *Inter stuprum*, et in L. *Inter divortium* ff. de verbor. Cf. *Iuris civilis* indicem tom. VI. al. VII. Lugduni 1612. ubi inter caetera ad verb. *Divortium* dicitur: «*Divortium* » proprie dicitur inter coniuges, *repudium* vero inter sponso; nonnunquam » tamen confunduntur, q. 2. in L. *Quod servus, de conditione causa data* etc.»

repudium autem dissolutio quoad vinculum. Attamen etiam apud ipsos hae voces promiscue pro utraque separatione adhibentur.

Sic pariter passim sub una veluti formula enunciatur separatio coniugum *quoad torum et quoad cohabitationem*; magnum tamen inter duo haec interponitur discrimen. Nam separatio quoad torum privatim fieri potest propria auctoritate, mutuoque consensu, eo ipso quod res est prorsus privata; contra vero diremptio quoad habitationem passim fieri nequit, tum quod publica sit, et in omnium oculos incurrat, tum quod scandalum quoque praebere soleat, non privata auctoritate, sed Ecclesiae iudicio fieri debet, prout sancitum est in iure canonico cap. *Porro de divortiis* (3). Cum autem separatio quoad cohabitationem necessario includat etiam separationem quoad torum, cumque re duo haec coniungantur, et iisdem pene argumentis adstruantur, passim etiam una eademque composita formula enunciantur.

Caeterum ob varias causas eiusmodi separationem fieri licite posse sancivit conc. Tridentinum adversus novatores can. VIII. «Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter coniuges quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum, incertumque tempus fieri posse decernit; anathema sit.»

Concilium quidem *multas* hasce causas, ob quas divortium eiusmodi fieri potest ex Ecclesiae doctrina, non enumeravit; verum unanimi theologorum consensu ex Ecclesiae decretis et praxi potissimum deducto variae hae causae ad duas revocari solent genericas, quae plures alias sub se complectuntur. Sunt

(3) Sic enim se habet hoc decretum: «Porro de comite Pontini, qui B. uxorem suam absque iudicio Ecclesiae dimisit, quia eam cognatam fuisse uxoris defunctae proponit; prudentia tua cognoscat, quod si etiam parentela esset publica et notoria, absque iudicio Ecclesiae ab ea separari non potuit.» Ed. Pitboei *Decret. Gregorii IX.* Paris 1687. tom. II. p. 220.

Cf. tamen Ferraris in *Biblioth. canon.* ad litt. *De divortiis* n. 20 seqq. Cf. etiam titulum *Decretal. de divortiis* ubi nonnullos casus exceptionales invenies.

autem consensus mutuus, et crimen; et utraque sac. Scripturarum auctoritate et traditione innititur.

Ex mutuo consensu possunt coniuges propter maiorem perfectionem et altiorem statum se ab invicem separare ad caelibatum profitendum voto perpetuo, ac professione religiosa. Quae quidem agendi ratio conformis est Christi doctrinae apud Matth. XIX. 29. «Omnis qui reliquerit domum . . . aut uxorem aut filios etc. centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit.» Non temere aut inconsulto id fieri debere per se quisque videt. Sic illicite id fieret, quamdiu proles adhuc instituenda est, et parentum cura ac sollicitudine indiget, nec in tuto satis est posita. Nunquam enim evangelica consilia homines liberant ab officiis, quibus ex lege naturali ac divina obstringuntur, neque Ecclesia unquam hisce in casibus eiusmodi probaret separationem ad religiosum statum profitendum. Quod vero attinet ad simplicem separationem a toro, de qua coniuges inter se conveniunt maioris perfectionis gratia, nihil obstat, dummodo incontinentiae periculum aliud non suadeat. Utriusque separationis exempla in annalibus ecclesiasticis suppetunt; nota sunt omnibus exempla S. Pulcheriae et Marciani; S. Melaniae iunioris et Piniani; Aproniani et Avitae; S. Birgittae et Ulfonis, ut alia pene innumera eiusmodi exempla, quibus ingiter splenduit Ecclesia Dei, tacitus praeteream. Constans porro haec agendi ratio satis patefacit, quinam sensus Ecclesiae hac de re fuerit.

Sine consensu vero alterius partis, immo etiam ea repugnante, potest matrimonium quoad torum convictumque dirimi ob crimen; idque triplex, nempe ob adulterium alterius coniugis; ob apostasiam a vera religione sive per infidelitatem sive per haeresim, quae infidelitatis est species; ac ob inductionem sive seductionem ad peccatum.

Circa adulterii crimen nulla potest esse contentio, cum aperta sint Christi verba in utroque Matthaei textu, scilicet V. 32. et XIX. 9. quibus denunciat Dominus noster, reum esse, qui cumque dimiserit uxorem suam, *excepta fornicationis causa,*

aut nisi ob fornicationem. Igitur hac interveniente causa fornicationis sive adulterii immunis erit a crimine, qui coniugem dimiserit. Nam cum ex superius demonstratis, eiusmodi separatio fieri non possit quoad vinculum, restat proinde, ut fieri queat quoad torum et cohabitationem; atque ita semper servatum est in Ecclesia Dei, in qua, uti videbimus, plura hac de re fuerunt constituta.

Verumtamen ius istud non adest, aut etiam amittitur in nonnullis casibus. Illicitum scilicet fit divortium, si fornicatio sine crimine esse contingat, ac mere materialis sit, ut cum mulier vim passa est, aut per errorem se illi commiscuit, quem virum suum esse putavit. Nam cum divortium sit poena, si nulla praecesserit culpa, poena locum habere nequit. Illicitum praeterea fit, si uterque coniux eodem crimine teneatur, prout in iure canonico sancitum est ab Alexandro III. et Innocentio III. (4). Fit item illegitimum, si post cognitum adulterium coniugis, cum ea se copulaverit; censetur enim hoc in casu crimen fuisse condonatum. Demum si auctor fuit coniugi ut fornicaretur. Res per se patet, ac theologi omnes hac in re uno ore consentiunt (5).

Aliqua agitur quaestio circa significationem vocis *adulteri*; num scilicet ad divortium licite faciendum requiratur adulterium presse sump um, an vero sufficiat aliud quodcumque immane facinus adversus matrimonii honestatem, quodque sub generali hac adulterii denominatione comprehendi potest; seu ut alii

(4) Ab Alex. III. lib. V. Decret. tit. XIX. *De divortiis* c. 2. *Quaesivit a nobis* et c. 5. *ex litteris*. Et ab Innoc. III. tit. XVI. *De adulteriis et stupro* c. 6. *Intelleximus*, et c. 7. *Tua fraternitas*, in quo posteriori capitulo haec leguntur: «Tua fraternitas requisivit, utrum aliquo deneganti uxori suae in »adulterio deprehensae debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia per- »petret adulterium manifeste, cogi debeat, ut eandem maritali affectione per- »tractet, super quo resp. quod cum paria crimina compensatione deleantur, »vir huiusmodi fornicationis obtentu suae uxoris nequit consortium de- »clinare.»

(5) Quotquot nempe commentarios ediderunt in lib. IV. *Sentent. dist. 51.* et qui deinceps eos sunt secuti.

quaestionem proponunt, quaeritur num adulterii nomen debeat sumi *grammaticae* de commixtione viri coniugati cum muliere sive soluta sive coniugio obstricta, an vero etiam *logice* sive ampliori significatione de quovis carnali flagitio, fornicatione seu adulterio quandoque peiori.

Controversia haec est satis antiqua, in qua ancipites se interdum veteres Patres ostenderunt. Sane S. Augustinus scribit: «Sed si non omnis fornicatio etiam *moechia* dici potest, ubi sit » in Decalogo prohibita illa fornicatio, quam faciunt viri, qui » uxores non habent, cum foeminis, quae maritum non habent, » utrum inveniri possit, ignoro. Sed si furti nomine bene intel- » ligitur omnis illicita usurpatio rei alienae, (non enim rapinam » permisit, qui furtum prohibuit, sed utique a parte totum in- » telligi voluit, quidquid rerum proximi aufertur), profecto et » nomine moechiae omnis illicitus concubitus atque illorum » membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi » (6) » Sic etiam S. Hieronymus scribens ad Amandum presbyterum haec habet: «Quamdiu vivit vir, licet adulter sit, licet » sodomita, licet flagitiis omnibus coopertus, et ab uxore *prop- » ter haec scelera derelictus*, maritus eius reputatur, cui alte- » rum virum accipere non licet (7). » Quibus verbis, ut patet, S. Doctor non ob solum adulterium presse sump tum, sed ob alia flagitia quoad torum mensamque ab uxore maritum deseri posse, supponere videtur, adeoque sub fornicationis seu moechiae nomine caetera crimina comprehendi, quibus legitime coniugium dissolvi possit.

Non minus perspicue id ipsum S. Isidorus Hispalensis tradere videtur dum ait: «Omnis immunda pollutio fornicatio dicitur, » quamvis quisque diversa turpitudinis voluptate prostituatur. » Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus » et regnum Dei clauditur, et homo a Deo separatur (8). » Et alii passim.

(6) *Quaest. in exod.* quaest. LXXI. n. 4.

(7) Ed. Vallars. ep. LV. al. CXLVII. n. 5.

(8) Lib. II. *Sententiar.* seu *De summo bono*, cap. XXXIX. n. 19, Opp. ed. Arevali. Romae 1802. tom. VI. p. 245.

Verum vix dubitare fas est, in substrata materia adulterii vocem rigoroso sensu esse accipiendam, non autem pro qualibet turpitudine. Etenim ubi agitur de poena gravissima infligenda, qualis aestimatur separatio ab altero coniuge, lex debet esse conceptis verbis expressa; iam vero coniugis fornicatio, seu moechia tam in Scripturis, quam in ecclesiasticis legibus ad separationem inducendam ab altero coniuge, seu ad divortium faciendum expresse memoratur; non autem aliud quodlibet peccatum, quod fornicatione aut moechia deterius aut deformius sit.

De Scriptura nihil attinet dicere post commemoratos Matthaei textus. Patrum vero et conciliorum profert Gratianus testimonia in Decreti p. II. causa XXXII. q. VII. cap. 12. et deinceps, in quibus recensentur turpitudines adulterio graviores; attamen non nisi adulterium uti legitima causa separationis inter coniuges memoratur (9). Exemplo sit. S. Augustinus, qui lib. I. *De coniugis adulterinis* adeo insistit, ut evincat, post dimissionem uxoris ob fornicationis causam, non licere viro absque adulterii piaculo alteri adhaerere; ac proinde veluti pro certo sumere videtur ob adulterium et quidem solum posse a coniuge quoad torum convictumque legitime separari. Inter caetera describam, quae habet S. Doctor cap. IX. ubi, quum sibi obiecisset Pollentii difficultatem ex eo petitam, quod Dominus non generaliter dixerit reum adulterii fieri, qui uxorem dimiserit et aliam duxerit, sed interposuerit causam fornicationis, et eidem occurrit: « Credo, quod illud quod maius est, hoc Dominus commemorare » voluit. Maius enim adulterium esse quis negat, uxore non

(9) Sic in cap. 12. *Offerebat sanctus Loth.* c. 15. *Flagitia, quae sunt contra natur.* cap. 14. *Usus naturalis.* Et in quaest. I. c. 5. allegatur S. Hieronym. qui expresse: « In coniugio, inquit, quis positus, quaecumque peccata fecerit, » non propriam infuscat coniugem, sed fornicatio uxorem coinquinat: ut iam » non sit viro suo licita, sed quasi adultera etc. » Verum textus hic apocryphus desumptus est ex comment. in epist. II. ad Corinth. c. 5. qui tribuuntur haeretico Pelagio. Cf. Admon. praeviam his comment. Vallarsii in app. ad op. S. Hieronymi tom. XI.

» fornicante non dimissa alteram ducere, quam si fornicantem » quisque dimiserit, et tunc alteram duxerit? Non quia et hoc » adulterium non est; sed quia minus est, ubi fornicante dimissa altera ducitur (10). » Quod fuse deinde prosequitur.

Item S. Hieronymus in Matth. XIX. in illa verba: *Quicumque* etc. scribit: « *Sola fornicatio est*, quae uxoris vincat affectum: immo cum illa unam carnem in aliam diviserit, et se » fornicatione separaverit a marito, non debet teneri; ne virum » quoque sub maledicto faciat, dicente Scriptura: *Qui adulteram tenet, stultus et impius est.* Ubiquumque est igitur fornicatio, et fornicationis suspicio, libere uxor dimittitur. Et » quia poterat accidere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, » et ob secundam copulam nuptiarum, veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere iubetur uxorem, ut secundam, » prima vivente, non habeat (11). » Alia eiusmodi testimonia, cum nota sint, praetermitto.

His addenda est Ecclesiae et ecclesiastici fori consuetudo; nunquam enim ad obtinendam separationem ad forum ecclesiasticum accusationes deferuntur caeterorum criminum, prout deferri iugiter solent accusationes adulterii, cum vel certa argumenta vel gravissimae suspiciones et coniecturae ad evincendum fornicationis flagitium alterutrius coniugis suppetunt. Concludamus ideo oportet adulterii nomine in re, qua de agitur, pressa significatione venire coniugalis thalami violationem per congressum cum extraneo vel extranea, eamque in genere suo completam (12). Atque ex his germana mens intelligitur textuum, qui allati antea sunt ex SS. Augustino, Hieronymo et Isidoro, qui certe noluerunt adulterio paria facere recensita flagitia, uti ex adductis eorum verbis planum fit.

Verum ut redeamus ad id, unde discessimus, aliud crimen

(10) Opp. ed. Maur. tom. VI. col. 391 seq.

(11) *Comment.* in cap. XIX. Matth. v. 9. ed. Vallars. tom. VII. col. 145 seq.

(12) Cf. Trombellium *De matr.* dissert. VI. c. X. q. I. Bonon. 1781. tom. II. pag. 45.

ob quod separatio fieri potest inter coniuges, est apostasia a vera religione, seu a catholica Ecclesia, quae contingere potest tum infidelitatis tum haeresis professione. Idque potissime locum habet, cum instat perversionis periculum; quamquam separare se coniuges possint etiam, ut horrorem significant adeo immanis facinoris (13). Sane non desunt in historia ecclesiastica praeclara exempla sanctarum mulierum, quae se a societate apostatarum subtraxerunt, earumque pia agendi ratio non semel salutaris maxime fuit viris ipsis, qui respicientes non modo ad meliorem frugem revocati sunt, verum etiam gloriosi martyres evaserunt (14). Quae de re luculentum habemus Apostoli monitum ad Titum III. 10. « Haeticum hominem post unam et secundam correptionem evita. » Quibus verbis Apostolus omnes prorsus complectitur, nulla parentum aut uxoris exceptione facta. Eodem quoque sensu intelligi debet Christi sententia Luc. XIV. 26. « Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem et uxorem... non potest meus esse discipulus. »

Tertia denique causa dissociandi coniugium est, si alter coniugum alterum ad peccatum impellat; quod fieri multiplici ratione consuevit, verbis, exemplo, seductione, minis etc. ita ut cohabitatio proximum sit Dei offendendi periculum. Huc spectat illud Christi Domini effatum Matth. XVIII. 9. « Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proice ab te. » Quae verba

(13) In his habenda est ratio temporum, locorum ac personarum. Nam nunc receptum est passim in Galliis praesertim ac in Germania et Austria, ut matrimonia mixta celebrentur, et si cum debita facultate, servatisque conditionibus id fiat, licite sit. Si igitur licite contrahi coniugium potest cum haeticis, cum iisdem licite cohabitare coniuges catholici possunt post haereseos crimen, prout revera in illis regionibus et alibi fieri consuevit nemine repugnante.

(14) Inter caeteros exemplo sit S. Iacobus Persa cognomento *intercisus* ob crudele quod in membris singulis corporis sui martyrium sustinuit. Hic quamvis ex christianis genitoribus progenitus, in regis gratiam non dubitavit soli et igni cultum exhibere; qua de causa eius mater et uxor ingenti affectae moestitia ac dolore percitae se ab eius contubernio subtraxerunt eumque gravibus litteris de errore obiurgarunt; quibus ille permotus ac in se reversus ad quaelibet perferenda se regi obtulit. De quo praeter Baronium Cf. *Menologium Graecum*. Urbini 1726. par. I. p. 215.

commentario suo illustrans S. Hieronymus docet hanc esse Domini sententiam, ut si ii, qui nobis coniunctissimi sunt et chari oculorum instar, ut parentes, filii, uxor, causa sint ruinae, ab iis recedamus. Nota pariter sunt S. Gregorii M. verba: « Ut uxorem et qui nobis carnis cognatione coniuncti sunt, et quos proximos novimus, diligamus; et quos adversarios in via Dei patimur, odiendo et fugiendo nesciamus (15). » Et sane nihil in hoc mundo est, quod cum Dei honore ac animi nostri salute possit conferri; nuncium omnibus mundanis rebus potius remittere debemus, quam animae detrimentum in negotio salutis aeternae patiamur.

Libet hoc concludere argumentum verbis Estii, quae haec sunt: « Ac de crimine quidem fornicationis iam diximus... De aliis autem criminibus, cuiusmodi sunt impietas, apostasia, haeresis, latrocinium, sacrilegium et similia generaliter annotandum, non esse licitum cuiquam propter has causas dimittere a se coniugem eo modo, quo dimittitur causa fornicationis, id est, perpetuum cum eo divortium facere, ac iure petendi debiti simpliciter privare; cum Christus de hac re praecipiens solam exceperit fornicationem... quia per hoc solum crimen, iuxta significationem eius supra expositam, amittitur ius potestatis conjugalis sic, ut innocenti liberum sit facto divortio vivere Deo perpetuam continentiam, imo et ad religionem transire; quod facere ei non licet facta dimissione propter alia crimina. Verumtamen licebit dimittere coniugem haeticum, vel alias impium, aut facinorosum, aut saevum, si ab eo, vel ipsi coniugi, vel liberis imminet periculum, aliquod animae aut corporis, ut si sit periculum ne eius haeresi, aut impietate, aut sceleratis moribus inquinentur et ad peccatum pertrahantur, vel ne ab eo interficiantur. Sed haec separatio fit tantum iure, ac via *defensionis*, non autem *iure matrimoniali* ob violatam coniugii fidem. Unde si periculum huiusmodi non subsit, locum habere debet quod dicit Hieronymus in Matth. XIX. ad

(15) Hom. XXXVII. in *Evang.*

» illud : *Si ita est causa hominis etc. Grave pondus uxorum est ;*
 » *si excepta causa fornicationis eas dimittere non licet. Quid*
 » *enim si temulenta fuerit, si iracunda, si malis moribus, si*
 » *luxuriosa, si gulosa, si vaga, si iurgatrix, si maledica, tenenda*
 » *erit istiusmodi? Volumus, nolumus, sustinenda est. Cum enim*
 » *essemus liberi, voluntarie nos subiecimus servituti (16).* »

ARTICULUS II. — Doctrina concilii Tridentini de separatione quod torum et cohabitationem ob plures causas manente vinculo ab adversariorum difficultatibus vindicatur.

Iam monuimus sec. XVI. novatores, quibus nunc passim increduli ac libertini assentiuntur, abhorruisse a perpetua aut temporaria, manente vinculo, coniugum separatione, quo facilius possint ad nova vota transire. Canonem propterea VIII. concilii Tridentini oppugnant, ac si rem novam sanxerit, ac doctrinae evangelicae et apostolicae, imo etiam sanioris ethnicae ac moralis principiis contrariam. Calumniosas omnino falsasque esse eiusmodi imputationes, evincere distinctis paragraphis aggredimur.

§. I.

Doctrina canonis VIII. concilii Tridentini a nota *novitatis* vindicatur.

Incognitam ecclesiasticae antiquitati separationem a toro convictaque, manente coniugali vinculo, haud pauci dixerunt, ut sic inferrent, toties veteres locutos esse de solutione quoad vinculum, quoties de coniugii diremptione disseruerunt, sive ob fornicationem, sive ob aliam causam quaecumque (17). Ast perperam haec excogitata esse facile est ostendere, si ratio ha-

(16) In IV. *Sent.* D. XXXV. §. 5.

(17) Ita omnes antiquiores haeretici saec. XVI. Lutherus in lib. *De capt. Babil.* cap. *De matrim.* Philip. Melancthon in *Loc. theolog.* tit. *De coniugio*, Chemnitius in II. part. *Exam.* conc. Trid. aliique passim.

beatum tum intimae rei naturae, tum documentorum, quae ex antiquitate universa nobis suppetunt, tum generatim sensus traditionalis catholicae Ecclesiae, quibus certiores efficimur iugiter a christiana rei primordiis eam doctrinam et praxim obtinuisse. Singula perpendamus.

Primo enim intimam rei, qua de agimus, naturam exposcere separationem sive temporaneam sive perpetuam coniugum, incolumi matrimonio vinculo, constat 1. ex eo quod sit in coniugum arbitrio in continentia vivere, licet individuam vitae consuetudinem retineant: quo in casu habetur quidem separatio a toro, minime vero diremptio a vinculo. Equis porro ibi inficias in coniugum esse potestate ita se gerere, immo vero ad hanc ab usu coniugii abstinentiam voto etiam se obstringere? Nemo autem dicet liberos eiusmodi coniuges esse ad novum ineundum coniugium. Itaque haec in hypothesi habetur divortium quoad torum, minime vero quoad vinculum. Ergo rei ipsius natura postulat, ut eiusmodi separatio admittatur.

2. Constat ex casu haud infrequenti gravis, diuturnae, ac vero etiam perpetuae infirmitatis alterutrius coniugis, in quo ab usu coniugii cohibere se debent, et interim mutuam sibi auxilium praebere in re familiari, atque in sobolis iamdiu procreatae institutione. En iterum quomodo natura postulat separationem quoad torum vigente coniugali vinculo. Siquidem nec hi possunt novas inire nuptias altero adhuc in vivis agente.

3. Constat generatim ex aliis casibus, in quibus dictante ipso naturae iure coniuges cogi nequeunt ut eodem lecto, mensa victuque utantur. Equis enim affirmare audeat teneri coniugem cum eo consuescere, qui phthisi laboret, quae sin minus contagiosa natura sua sit, saltem uti talis apprehenditur? cum eo, qui pestifera febris sit correptus aut alio morbo, qui facile tactu atque consuetudine cum aegroto contrahatur? Sane quisque cavere sibi pro viribus potest, quandoque etiam debet. Qua in re prudentia et consilio opus est, parochi et medici charitas adhibenda, ut nec aeger praesidio destituatur et pereat, nec sanus in tabem vel alium gravem morbum incurrat. In his rerum ad-